

РАДА

газета політична, економічна і літературна
виходить щодня, окрім понеділків
Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6.
біля Золотих воріт.

Телефон 1458.

Умови передплати на рік 1907:

3 пристанкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 к., окрем. № 4 коп.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу вилучаються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок поперед тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платять за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Театр Т-я Грамотности.

Сьогодні 18 сент. **Життєве море**. Комедія на 4 д. Карпенко-Виславського. Виставлено буде: М. Зав'язковська, Дієві люди: М. Зав'язковська, Г. Борисоглібська, З. Діброва, П. Колесничиха, В. Левченко, М. Мічонко, М. Марченко, О. Полянська, Л. Хуторна та ін. д. д. М. Садовський, Г. Березовський, М. Вільшавський, Г. Ковалевський, О. Корольчук, М. Колесник, Г. Мар'яненко, К. Милович, С. Павлівський, О. Певний, В. Рапохін, С. Тобілевич та інші.

Початок вистав у 8 год. веч. Відповідальний режисер М. Садовський.

Гордський театр.

У вівторок 18 сент. **РИДЕЛТО**. Бер. уч.: Д-ки Шмід, Білявська. Д-л. Фернандец-дель, Кораль, Зелінський, Боссе, Тихонов і інші.

Початок о 8 год. веч.

19-го „РУС.ЛКА“, 20-го „ДУВРОВСКИЙ“, 21-го „ФРА-ДЬЯВОЛО“.

ОДЧИНЕНО

Баннірський Дім

Д. Мерзвинського та К^о

на Хрещатику у д. № 27.

вийшла подвійна книжка (за серп. і верес.) журналу

„Літературно-Науковий Вістник“

Зміст: Іван Франко: Блкий шум (далі)—Ол. Маритчак: Я прозрів у дивну хвилю (вірш).—Микола Садовський: Мі театральні загадки (далі).—Мих. Грушевський: Богданові роковини. Олесь: Мой матери (вірш).—Вол. Винниченко: Великий Молох (в'єса на III розділі) (докінчене). Ю. Будаєв: Прокляте і стогін облягли (вірш) Мих. Грушевський: Студії з економічної історії України (далі)—Василь Мова (Лиманський): Старе гніздо й молоді стіхи (драматичні образи) (далі). В. Ю-ий: Національно-територіальні межі України і території інших областей Росії (далі).—Ів. Франко: Сфери віки і їх поет (далі).—М. Порш: До питання про автономію. М. Приймак: Тебе немає (вірш)—Мих. Лозинський: Герой з'єднання Італії (В соці роковини уродин Джозеппе Гарбальді)—Марія Гаррі: Здобуття Єрусалима, роман (далі).—Ів. Франко: Марко Вовчок.—Мих. Грушевський: На українській землі: Грім—та не згучі.—Мих. Лозинський: З Австрійської України.—В. Писнякський: На думські теми. Ф. Матушевський: З російського життя.—Закордонний: За границю.—Бібліографія: Записки Наукового Товариства в Шевченку у Львові, наукова часопись під ред. проф. Мих. Грушевського т. LXXVIII, кн. 4. Іван Джиджора: Ірослав Горинський: Причеплю до студий над „Валею“ І. Котляревського I част. В Коломи 1907.—Ів. Франко: М. Джабан: Чоловік і життя. Львів, накладом автора 1907.—Ів. Франко: Б. Я. М. Сумцов: Леонардо да Вінчі.—Гр. Трейман. А. Т. Грабіна.—Галлецько-Марія Сфорці, тираж Мілана—М. З.; свящ. Гр. Петров. „На божій дорозі“ переклади і видали В. П. та П. Юрєвич.—Гр. Сьогобончін; Проф. Мих. Грушевський.—Національний виступ і автономія; Український виступ: Єдинство или распадение России? Изъ польско-украинскихъ отишений въ Галиції; Движеніе политической и общественной украинской мысли въ XIX столітіи; Вопросъ объ украинскихъ каедряхъ и нужды украинской науки.—Ів. Диниджора;

„Літературно-Науковий Вістник“

український місячник літератури, науки і громадського життя, десятиріччя видання в році 1907 виходить з двох видань, Київським і Львівським, книжками по 12 аркушів друку.

Редакція і головна контора: Київ, Прорізна, 20, кв. 3.

Передплата на цей рік приймається до 1-го жовтня, на цілий рік 6 руб., можна одначе прислати зразу тільки 2 руб., а потім принахити по 1 руб. 50 коп. три рази разом, як на виплат, 6 руб. 50 коп. і тоді контора висилатимуть книжки від восьмої початки, а перші вийдуть, як остання частина грошей буде прислана. Планше комплету за 1907 р. коштуватимуть по 8 р., як і попередніх років. За зміну адр. 30 к., можна почтовими марками. Поодинокі книжки кош. 75 к. Ся подвійна 1 р. 30 коп. Книжки на оказ висилаються за надісланням 50 коп.

Цими днями вийде чергова книжка журналу

„УКРАЇНА“

№ 9. Сентябрь.

Зміст.

ЧАСТИНА I.

I. П. Стебницький: З архива Д. Я. Мордовцева П. І. Стещенко. Історія української драми. Розділ V. (Далі). III. Андрий Яковлев. Намістники держави і старости господарського замку Черкаського в кінці XV і в XVI вв. IV. Сповідь вироучителя сектагана („Історія мого життя“). З передмовою Г. Вашишвіча. (Кінець) V. С. Петлюра. Вірна 1786 року на київських чепців. VI. Бібліографія: а) Воспоминания Вл. Деботорія-Мокрєвца. С. П-ра б) Проф. М. Сумцов. Леонардо да Вінчі. Д. А-ко; в) Іван Крєпецький. Коридей російської критики і українське писемство I. В. І. Бєліський. С. Петлюра; г) Журнали агрономического совѣщанія при Киевской губернской управѣ съ участіемъ представителей потребителныхъ обществъ Киевской губернии. В. Садовський. VII. По журналу. VIII. Нові книжки.

ЧАСТИНА II.

I. С. Петлюра. Пам'яті Івана Тобілевича (Карпенка-Карого) + 2 сентября П. С. П-ра. З українського життя: З діяльності українських політичних партій перед виборами. Українські кафедри до вищих шкілах на Україні. Репресії проти українських газет та інституцій.

Редактор-видавець В. Науменко.

У Катеринославі

можна передплатувати і купувати на роздріб газету „РАДА“ в книгарнях Лозинської і Чуяна—„Просвіщеніє“ на Проспекті.

Київ, 18 вересня 1907 р.

Вибори проходять при таких сумних обставинах, що партія, хоч трохи лівишим од октябристів, нема ніякої згоди розвинути своєї агітації. Повну волю зібратися й агітувати мають тільки ті організації, що при-

своїли собі назву „істинно-руських“ „патріотів“. Про участь у теперішній виборчій кампанії українських партій теж щось нічого не чути.

Очевидно, і на цей раз українські діячі не одважилися виступати самостійно, а прилучилися до російських організацій. Таке самовідречення, розуміється, для української справи робить велику шкоду. Зривається своєї власної фізіономії—це значить назавжди засужувати себе „пасти задніх“.

Не диво після цього, що коли зараз і проходять подекуди на Україні поступові виборці, то про погляди їх на автономію України, на українізацію шкіл, суда і т. и. ми нічого не знаємо.

Телеграфне агенство взагалі подає звістки неправдиві, навмисне затушовуючи партійні обличчя виборців. З телеграм од власних кореспондентів ми маємо поки що теж глухі звістки. Так напр. полтавський наш кореспондент телеграфує, що у Полтаві пройшов якийсь „український демократ“.

Маючи перед собою досвід перших двох виборчих кампаній, ми можемо сподіватися, що й тепер, не вважаючи на дуже лихі обставини, в третю Думу всеж таки пройдуть свідомі українці, хоч може статися, що їх тепер там буде ще менше, ніж було раніше.

Ідея відродження України не може вже вмерти, вона буде що-далі все більше ширитися і розвиватися в нашому народі.

Твердо переконані в цьому, ми висловлюємо тільки свій жаль, що ця виборча кампанія не дасть змоги українському народові ближче познайомитися з тими домаганнями, які виставляють наші політичні партії.

Живий голос.

(В справі переселення).

Заходи уряду коло розв'язання земельної справи ріжкими бюрократичними способами, як от: виселенням на хутори, спрощеном земель за допомогою так званого „крестянського“ банку, переселенням людей на „вільні землі“ і т. и. знайшли собі вже добру оцінку і в громадянстві, і в пресі.

А ось що в приватному листі до мене пише про них людина, яка працює в самій переселенчеській організації на далекій чужині, серед нетрів та пуш.

„Осточортіла мені ця переселенчеська організація і бюрократична робота до нес plus ultra... „Безворадність, казенщина, що вичище всякий живий почин та суха формалістика відібрають цілу привчу часу на всякі „отписки, переноси, смета, смѣты“ та ріжний бюрократичний хлам. Це все викликає таке почування, ніби тобі доводиться купатися у бочці багнюки... Гадав, що буде воля для особистої ініціативи й енергії, буде розумна... робота, але з кожним циркуляром з Пітера гвинт реакції все міцніш та міцніш пригнічує самостійність та розумність роботи... Судить сама. Під час моїх мандрівок... надійшов циркуляр одвести на той рік землі на 20.000 „душевыхъ долей“ себ-то: 20.000×15+ негодячі землі, всього не менш 500.000 десятин; ну, що ви на це скажете!.. Коли закрити очі на так звані „вільні землі“ і різати землю не обмежуючи себе жадними міркуваннями, то й тоді на превелику силу можна знайти тут придатних для хліборобства земель 25—30.000 десятин... Справу „землеустроїства“ взяв до своїх рук сам Столипін та й розіслав тім губернаторам, де є вільні землі, циркуляри, щоб вони, мовляв, кермувалися не здобутками експедиції Шербица, а встановили б для киргизів однакову мірку з переселенцями, тоб-то: залишили б їм по 15 десятин на мужеську душу (це при кочовому халяйстві!!!), а решту щоб одводили під переселенчеські оселі, але ж де сказано, що залишити киргизам: каміння, чи солончак, чи ліска... Воно, правда, й кам'янисті місця придувають для будинків або що, а може який розумний й хліб з них сече для переселенців... А вже ж Гурко равє секти хліб з солони, то чом же не некти з камінючя!..“

Що до партійного впливу, треба констатувати, що становище незвичайно сумне. Форми організації залишаються, й навіть може статися розвиваються, але в них нема життя. До гуртів в'їзду не ходит, фабричні комітети не збираються, гроші теж, зібрання не викликають зацікавлення, літератури нема.

„Партійний вплив зменшується“, каже автор. Життя вимагає нових, ширших форм організації, воно вимагає істнування отвертих парламентських партій, котрих діяльність була б в'їзду перед очима.

„В „Русскихъ Вѣдомостяхъ д. А. Жингарев доводить, що лозунг „сумної необхідности“ переймає всі паросі державного життя: починаються просвітні інституції, переживають ширити відомости про те, як борються з холерою.

„Можна було б навести сотні й тисячі подібних прикладів, можна було б без кінця перелічувати всі перешкоди для культурної діяльности, що випливають з формулою „сумної необхідности“.

Ідеям октябристів належить честь одкриття цієї коротенької характеристики, такої могутньої в наші часи.

Всі в нас підняли й підняли цій формі

І от під впливом цих „циркулярів, распорядженій, предписаній, совершенно секретныхъ и еще болѣе секретныхъ...“ уся переселенчеська організація топчється, біжить на одному місці, кидається у всі боки, і справа йде чорт-зна як... „І оця метушня, „бѣгъ на вѣсть“, звється „планомѣрная дѣятельность на пользу російскаго крестянства!“... Чи потрібні коментарі до цього живого голосу?

Гр. Сьогобончін.

3 газет та журналів.

„Товарищ“ в статті „Паспортний вопросъ и храмы науки“ звертає увагу на нову постанову про свідомість на право жити для студентів. Видаються ці студентські папшорти тільки тоді, коли студент в'їз плату в університет. На думку газети, зрозуміло, що університети, котрі істнують почасти на гроші, зібрані з студентів, дбають про охорону своїх інтересів.

„Але чи годиться для „храма науки“ оддавати в жертву участю „строгостів“ студента, що має довг перед собою „alma mater“? Коли за науку треба платити, то неуплата може повести тільки до одного—можна позбавити права ходити на лекції, але ні в якому разі не можна через це оддавати студентів в руки поліції. Вивабити з студентів гроші через паспортний гайт „несумно“ для вищих просвітних інституцій, все одно, до якого відомства вони належать.“

І справді, хіба то так треба, щоб в студентів одібрали на час їх перебування в університеті ті документи, що завіряють особу російського „громадянина“ й доводять, що він має право на істнування.

„Висші просвітні інституції досить показати свідчення про скінчення середньої школи, як доказ на право поступити в вищу просвітну інституцію—оце й все; немає ніяких розумних підстав під час вчєня задержувати всі інші документи. Навіщо студент повинен жити не по своїй власній волі, а по волі пашпорту, котрий повинен лежати в канцелярії просвітної інституції, а по особливому свідочтву, яке замісць пашпорту видає поліція? Через це в певні часи року, звязані з початком семестру та уплатою грошей, студент повинен дріжати за своє істнування, висувувати нагадування про участь, ходити туди? І яке відношення до всього цього має „храм науки“? Що може мати наука спільного з участком?“

Д. В. Коган в останній книжці „Образования“ в статті „О чемъ говорить дѣятельность“ зазначає дуже цікаву тему—про смертність партійного життя. Коли ввати під розвагу тільки зовнішні відомости про партії, то вони здаються досить дужими. Напр., число членів с-д партії доходить мало не до 150 тисяч, рахуючи по числу членів лондонського в'їзду.

„Але ця цифра немає ніякої серйозної вартости. Та й число членів тільки один з показників життя партії. Друге, важніше питання—це інтенсивність життя, активність інтереса до партійних справ, нахил до партійної роботи, численність зібравнів, зріст сил та засобів, зріст авторитету партії в очах маси.“

Хіба може хоч одна революційна партія відомости—так, все це ми маємо?“ І автор приходить до сумного висновку, що справа стоїть погано.

Що до партійного впливу, треба констатувати, що становище незвичайно сумне. Форми організації залишаються, й навіть може статися розвиваються, але в них нема життя. До гуртів в'їзду не ходит, фабричні комітети не збираються, гроші теж, зібрання не викликають зацікавлення, літератури нема.

„Партійний вплив зменшується“, каже автор. Життя вимагає нових, ширших форм організації, воно вимагає істнування отвертих парламентських партій, котрих діяльність була б в'їзду перед очима.

„В „Русскихъ Вѣдомостяхъ д. А. Жингарев доводить, що лозунг „сумної необхідности“ переймає всі паросі державного життя: починаються просвітні інституції, переживають ширити відомости про те, як борються з холерою.

„Можна було б навести сотні й тисячі подібних прикладів, можна було б без кінця перелічувати всі перешкоди для культурної діяльности, що випливають з формулою „сумної необхідности“.

Ідеям октябристів належить честь одкриття цієї коротенької характеристики, такої могутньої в наші часи.

Всі в нас підняли й підняли цій формі

музі й октябристи можуть тільки радіти та тишитися.

Ніхто краше за них та ширше не зрозумів все значіння „сумної необхідности“.

Але що ж станеться при таких умовах з державою, чи може розвиватися правильно її культурне життя? Очевидно, що ні.

„А чи розуміють дд. оборонці та лицарі „сумної необхідности“, що з цього може вийти? Трудно сказати.“

ЩО РОСІІ.

— Бюрократи. Гурт членів державної ради, що ухвалив на з'їзді в октябрі місяці встановити головні принципи аграрної справи, поміркувавши, прийшов до ось яких думок: Малоземельні зовсім не найбільша причина хліборобських в'їздів, а головна причина цих в'їздів та, що селяне не вміють як слід обробляти землю; не повинно встановити якийсь порядок, щоб хтось обов'язково мусив наділяти селян землею; примусово одібрали землю в приватних власників не повинно бути; засушувати державний земельний запас для малоземельних треба: а) через приващення для його всієї казенної землі, б) землі, купленої казенно чи селянським банком в приватних власників. Таким міркуванням, як пише „Товарищ“, дуже спочувають праві члени партії центра державної ради, так звані „ермоловці“, а лівіша частина висловить на з'їзді свої бажання.

— Доля священників-депутатів. „Русь“ сповідає, ніби вже в останнє затвердження в синоді присуди духовних консисторій над священниками, колишніми членами Державної Думи. Колокольнікова, Бриліантова та Архієпископа позбавлено священникого сану. Присуди вже мають законну силу, бо Колокольнікову, якому дано наказ спархіяльного начальства в Томську, задовольнений з його, а Архієпископа та Бриліантова, хоч і незадоволенні, але ж не хотіли подавати касаційну жалобу.

— Військовий нараз. Командуючі військовими округами, як сповідає „Товарищ“, наказали вартовим салдатам, як що вони беруть варту, пильно оглядати всі помешкання для арештованих в середній та знавдурю, оглядати та трусити всіх арештованих; упевнитись, що все, що єсть у хаті, не може бути зарядком для втечі арештованих. Як що трапляється втеча арештованого, начальники над вартото повинні сповіщати дежурного в справі вартування. Начальники над дівами кожного разу, як трапляється втеча, повинні робити пильне слідство і виказувати в штаб воєнної округи на тих, через чий недоліг сталася втеча. Начальникам військових частин зведено казати вартовим, що за невиконання обов'язків, через віщо трапляється втеча, вони одповідатимуть на підставі 153—159 статтів військового статуту, які карають воєнною тюрмою (в самотній камері) та дисциплінарним батальйоном до трьох років, а там, де заведено військовий стан, кару цю може бути значно збільшено.

— З'їзд діячів просвіти. „Рѣчь“ має відомости про те, що міністерство внутрішніх справ дало принципіальну згоду на загальноросійський з'їзд діячів шкільної просвіти, що має бути в Петербурзі. З'їзд улаштується з ініціативи „лиги образования“, з метою наукового та практичного обміркування справ, які стосуються до просвіти—вищої, середньої та нижчої та просвіти позашкільної. Всі підготовчі праці з з'їздом доручені особливому організаційному комітетові, обраному радою ліги в серед учених людей, громадських діячів та людей, охочих працювати на з'їзді. Програма з'їзду буде виготовлена організаційним комітетом і подана міністерству внутрішніх справ та просвіти і петербурзькому градоначальникові не пізніше, як 1 декабря 1907 року. Ліга просвіти хоче скликати з'їзд на 14—20 априля, але міністерство просвіти лишає при собі право, разом з радою ліги, призначити інший час для з'їзду.

У Фінляндії.

— Нова праця „созимнів“. Оце недавно, як пише „Рѣчь“, до теріоцького ленсманна приходив якийсь парубок, що назвав себе одним придворного фурмана Михайлом Абрамовим. Він казав землеманові, що знає, де пробуєє араз „Сашка Кривий“ (Половцов), потягнутий до суду за в'їзство М. Герценштейна. Абрамов розказував ще, ніби йому

Ціна газеті
РАДА
з доставкою і пересилкою в 1-го септєбрі до кінця року 2 карб. 25 к. За границю 3 карб. 50 коп.

Вибори проходять при таких сумних обставинах, що партія, хоч трохи лівишим од октябристів, нема ніякої згоди розвинути своєї агітації. Повну волю зібратися й агітувати мають тільки ті організації, що при-

Кієв, 18 вересня 1907 р.
Вибори проходять при таких сумних обставинах, що партія, хоч трохи лівишим од октябристів, нема ніякої згоди розвинути своєї агітації. Повну волю зібратися й агітувати мають тільки ті організації, що при-

Кієв, 18 вересня 1907 р.
Вибори проходять при таких сумних обставинах, що партія, хоч трохи лівишим од октябристів, нема ніякої згоди розвинути своєї агітації. Повну волю зібратися й агітувати мають тільки ті організації, що при-

як мленові „союз русского народа“, відомо, що „союз“ загодиться до замаху на життя колишнього голови другої Державної Думи Ф. Володина. Абрамов хотів упередити Володина, щоб він берігся, але повинен був несподівано виїхати з Петербурга і переховуватися тепер у Фінляндії. Коли він згодом пішов до теоріоцької чайні, там його затримали люди, що були в чайні, бо побачили в його квіжал. Теріоцька адміністрація висилає Абрамова на батьківщину. На адміністрацію він зробив враження ненормальною людиною.

— Сейм. 11 сентября в сеймі обміркували про заборону виробляти та продавати в Фінляндії горілку та інші горіллячі напівки. Горіллячними напівками поставлено звати ті, що мають у собі більше як 2 проенти алкоголю проти норми, встановленої для напівки, що вироблюються з зерна (пиво та інші). Алкоголю в цих напівках повинно по нормі бути не більше 8 про. Питання про втрати властителей горіллячниць заводів через акцію заборону одано на обміркування комісії на підставі відомостей та заяв, поданих самими заводчиками. (Р.)

На Кавказі.

— „Сором Грузії“. 7 сентября тифліські з царською пішотою ховали великого грузинського поета та громадського діяча Ілліо Григоровича Чавчавадзе, обраного дворянством на члена державної ради. Представники вищої кавказької адміністрації разом з намісником, шість єпископів, відомі громадські діячі, і мало не 20.000 звичайних громадян з мільйонами віників пішли за город, щоб пошанувати в останнє грузинського національного генія. Як поет і письменник, Ілля Чавчавадзе мав таке саме значіння для грузин, як Пушкін та Гоголь для росіян. І от такого національного вельдця вбито рукою злощастя. Звістка про це душогубство тяжко вразила всіх тифлісців. Більше як 50 років він стояв на чолі громадського життя свого народу і востаннє йому 12 років своїх творів. Правда, що в діяльності Чавчавадзе були плями. Вірмени, наприклад, обвинувачують його за ширення серед грузинського громадянства ледожерних погромних думок Величкі, якому покійний був другом. Ідеологи трудящих людей докоряли йому не раз за суперечність між його гуманними поглядами на волю і рівність усіх людей та негуманним використанням своїх привилегій чималого грузинського поміщика, властителя кількох сот навікріпачьких душ. Не вважаючи на ці плями, скалічене мертве тіло „великого Іллі“ каже, що в історію Грузії записано сторічку сорому... Як видно з сілства, поет Грузії загинув через непорозуміння з своїми навікріпачькими селянами, як жертва тієї ворожнечі, що виростає серед грузинського народу на підставі феодального гніту. Це справді „сором Грузії“, як казали над труною оратори, сором, який присягне грузинів-власителів подумати про становище народу, по те, до чого нарешті привадеуть Грузію селовні привилегії дворянства цієї країни, коли народний гнів не змидавася навіть над таким велетнем слова, як „великий Ілля“.

(Р'єч).

3 життя партії.

— „Русь“ прочула, що польське коло дабайте в третій Думі найперше про те, щоб скасовані були зміни виборчого закону, зроблені 3 люта. Наскільки лихий цей закон, видно з того, що з осередку російської держави один депутат припадає на 250.000 людей, а в Польщі аж на 800.000.

— Центральний комітет російської со-

ція-демок. партії незабаром скличе загально-російську конференцію своєї партії. Порядок денний на конференції буде такий: 1) Тактика соціал-демократії в Державній Думі, в зв'язку з організацією думської фракції. 2) Стосунки з існуючими в партії фракц. центрами. 3) Встановлення міцніших зв'язків центрального комітету з місцевими організаціями. 4) Участь у буржуазних часописах. (Тов.)

ПО УКРАЇНІ.

— У Києві. Ант обвинувачення в справі молодих українських письменників, між ними і де-яких співробітників припненої минулого року газети „Громадська думка“, вчора, 17-го сентября, вже деяким підсудним видано на руки. В пій справі до судової відповідальності потягнуто всього 12 душ. Усіх їх обвинувачують по 1 ч. 126 ст. карн. зак.—в належності до нелегальної, потайної організації. Копія акту обвинувачення обнімає аж 17 звичайних аркушових сторінок, писаних на машині. Судитиме київська судова палата.

— Справа про київський погром розбірається в кітці октябрі або в початку ноябрі цього року.

— Трус на пароході. Вночі проти 14-го сентября київська поліція з кількох десятків городових, що були на спеціально наготовленому казенному пароході „Головачев“, що виїхав з Києва узяв по Дніпру, вже під самим Києвом сплинула пароход „Ридар“, і зробила на йому дуже пильний трус у пасажирів. Приводом до цього, як тепер говорять, було те, що пасажирів з цього пароходу, коли порівнялись під Каневом з моголою Т. Шевченка, бажали вшанувати пам'яті великого поета, гуртом засвітивши „Реве та стогне Дніпр широкий“ і його „Заповіт“. Як виявилось, у Каневі на це пошанували, як на політичну демонстрацію, й про цю „збірку“, ніби вворажену на пароході проф. Луцицьким, що такі справді були тоді поміж пасажирами, зараз же полетіла в Київ телеграма. Телеграма зробила бажаний вплив і от коло 4-х годин уранці за 25 верстов під Києвом казенний пароход сплинув „Ридар“, але нічого протизаконного, розуміється, не було знайдено і екскурсанти щасливо повернулися додому.

— Три смертних кари. 17 сентября, на передвіті, в районі київської кріпости виконано три кари на смерть по приговору київського воєно-окржного суда. Покарано селяни: Салюка, Татарчука й Машуду, яких суд приговорив повісити за вбивство п'яти душ сьм'ї Вєдєхіна, в м-ку Льови на Поділлі.

— 3 Київщини. Хулігани. 16-го сентября в Святошині, під Києвом, було спалено цілу дачу д-ля Ліндстрема. Зараз в Святошині дачників майже нема, нема і поліції, а через те всіяні місцеві хулігани роблять, що їм бажается, і навіть нападують на перехожих. От і 16-го сентября якісь хлопці захопились штурвати камінням ва гурток людей, що вийшов з дачі Ліндстрема і йшов собі до станції. Щоб трохи напозити хуліганів, хтось з гурту взяв і вистрелив у повітря з рушниці. Хулігани ніби й справді злякались і розбіглись, але так може хвилину через 10 уже падала дача Ліндстрема. Як виявилось, воли побігли, обдали дачу керосином аж в кількох місцях і підпалили. Дача висторіла до щенту.

— Порання буряки. 3-го сентября в черкаському повіті по економіях гр. Бобринського вже розпочали ксати буряки. В економіях Миколайський, Холдинський та Яблунівський поранять буряки по 30 коп. „од короби“. 3 12-го сентября пішла смілянська цукроварня.

Буряки в де-яких економіях везуть під вартою інгушів, щоб діти не крали їх часом а всім. (Од власн. кор.)

— Спростовання. Наш кореспондент з Черкащини просить спростувати надруковану в числі 204 „Ради“ замітку „Нещастя“, де сказано, що те нещастя сталося на ст. „Шуола“, півд.-захід залізні, тим часом як справді було на ст. „Пвітково“ той залізні.

— 3 Волині. Закрито почту. Тимчасовий поштово-телеграфний відділ в с. Шубкові, ровенського повіту, закрито.

— 3 Поділля. Заборона „кучок“. В м-ку Воцькових, ушського повіту, урядник Назаренко заборонив євреям внонряться на свої святки „кучки“, поклякнячись на якийсь шкряуля. Страшник, виконуючи наказ урядника, ходив по єврейських хатах і роскидав „кучки“. (Кіев. В.)

— Помежа. Цими днями в селі Демидівці, вінницького повіту, з підпау погорла економія в пані Ралле. Шкоди нароблено на 75 тис. кар.

— Убивство. В с. Лисогриці, того ж вінницького повіту, билася парубки і вбили аж два чоловіки.

— Від самого маю в вінницькому повіті не було дощу. Пора уже й сіяти хліб, але проте соляне й досі не сіють. (Од власн. кор.)

— 3 Черкивщини. Виправдано політичного. 11-го сентября в Черкивній сесії київської судової палати розглянула справу колишнього вчителя с. Юр'ївки П. Богдановського, якого обвинувачувало по 1 ч. 103 ст. й 2 та 3 пп. 129 ст. карн. зак. Вини не було доведено і суд д-ля Богдановського виправдав. До свого суду він просидів у тюрмі аж 7 місяців. (Кіев. В.)

— 3 Полтавщини. Снарга політичних. Політичні в'язні в Лубках, втормі, поскаржились на начальника тюрми, як повідомляють „Кіев. Вєсти“, на начальника караула, якого обвинувачують в тому, що під час прогулянки він був в'язнів. 4-го й 10-го сентября побив Віркуна і Гульку, з яких до Гульки навіть довералось викликати лікаря. Протестуючи проти таких вчинків караульного, політичні одмовились ходити на прогулянку.

— Помежі. 1-го сентября счинилась пожежа в с. Меркурівці, звільського повіту, під час якої в сільського писаря з його майном поторіли і податні терраді та денники меркурівської сільської громади аж за 16 попередніх літ і так само сьогорішні й де-які невиконані ще папери.

— 8-го сентября ввечері в с. Комисарівці, звільського повіту, в економії С. Бразоли згоріли загопи. Загопи застраховані. (Од власн. кор.)

— 3 Харківщини. Бомби. В Харкові це недавно було арештовано робітника з заводу Гельферіх-Саде, Копитіна, що зробив був замах ограбити д-ля Ромашова і в зв'язку з цим арештом було у його на квартирі зроблено трус. Під час трусу в його було знайдено кілька бомб і вибухових річей. (Утро.)

— Нова гімназія. Хлоп'яча гімназія в Чугуєві, змізьського повіту, вже буде одкрита в самому близькому часі, бо, як повідомляє „Южний Край“, рада міністрів постановила видати потрібну для одкряття цієї гімназії суму грошей.

По зв'язках школах.

З київського університету.

— Сььогодні в другій годній відбується перша проба лекція Н. М. Снітці на тему „Польський переворот 1762 годі“, на авансі приват-лекція по кафедрі російської історії — Лейб проф. Лобода по історії української літератури читатимуться що-тижня в 6 аудиторій від 12 до 2 годин.

— Пр.-доц. Петр почав лекції 17 вересня.

— Студентів, які повинні одержати стіпен-

ді та пособія, прохают прийти в кабинет проректора.

— Проф. Пурієвич запрошує математиків, що бажать складати державні іспити прийти 19 вересня о 9 год. в ботанічний кабинет.

— Дорпат. Товариство студентів-українців в Дорпаті змінило свою квартиру на 1907—8 шкільний рік: Великий Ринок № 14 і 1 сентября одчишло своє помешкання для членів.

Старих товаришів це пришло мало, але нових з українських губерній багато; особливо багато прибуло подольців—більш 50 чел. Нови земляки уже почали записуватися у членів—ва.

Товариство уже розпочало улаштування вистави. Обібрали комісії для цього, і хор почав розучувати пісні. Появились нові музичні та співочі сили і є надія окласти свій оркестр. Все отце дає можливість тарпо урядити вечер, дохід з якого піде на удержання її—ва.

Серед дорпатського студентства самий спокійний настрій; можна з певністю ждати в біжущім семестрі спокійного академічного життя. Правда, се питання буде розв'язане на загальних зборах студентства. Складатимуть вони новим порядком.

Сей рік до університету прийнято більш 1000 чел. доверх попередньої норми. Міцнає дорпатські підвали плативо за квартири не менш 1/2. Тому квартири подорожчали, як і все життя. Але і дорогих квартир уже не стає. Тим товаришам, які співались приязню, доведеться пережити квартирний кризіс.

Тов-ву нашому д. К. І. Степенко прислав в подарунок свої музичні твори. (Од власн. кор.)

Засідання українського наукового товариства.

16 вересня в помешканні музично-драматичної школи М. Лисенка відбулося засідання Українського Наукового Товариства, на якому було прочитано два доклади: 1) д. члена проф. М. Грушевського „Хазяїнство польського магната на Задніпр'ї перед Хмельничшиною“ і 2) д. члена Ів. Степенка „Марко-Вовчок і його українські твори“.

Окрім членів т-ва з'явилось багато гостей, так що зала школи була цілком заповнена слухачами і багатьом довелось стояти в проходах.

Одкриваючи засідання, голова товариства проф. Грушевський зважив той приємний факт, що наукове зібрання українського товариства викликало такий живий інтерес у громадянства, доказом чому—велика сила гостей товариства і обиди, що товариство старіється по змові влаштувати такі засідання, що тяжко, або принаймі двічі на місяць.

В своїм докладі проф. Грушевський охарактеризував велике польське господарство на лівоберезі України XVII століття (до Хмельничшини), про яке польські історики (наприклад—А. Яблоновський) любять говорити як про велику культурну місію, котрою ніби-то виконувало польське магнатство на просторах займаних Задніпр'їв. Докладчик висловив ту думку, що польські лани всю свою „культуру“ місію звел до того, що експлуатували самим грабничим способом природні багатства краю, наприклад винищуючи ліси для того, щоб з повілу виробляти потали, який величкими масами вивозено до балтійського порту—Гданська (теп. Данціг); окрім експлуатації лісових багатств магнати старались на своїх величезних латифундіях визнаскувати наскільки можливо людність, обкладаючи її податками, при помочи монополізація в своїх руках права проіпації (справо купити й продавати горілку, мед, пиво), мливарського права, стягуючи собі сувої й фінансові доходи; користувались навіть й натуральними доходами („поволощина“, дохід з бжильництва, 10 хнів хліборобської праці на рік). Хоча ці порядки в порівнянні з кривавим некроєм в Польщі в західній „Україні“ були й не так уже тяжкі для української людности, але вони її дуже обурювали; український хлібороб не мрявся з ними, вважаючи їх протієсною узурацією прорукту з вільної праці біля землі і свій протест виявляв у формі грізних вибухів, які врешті виявились в пожежу Хмельничшини. Яко цікаву ілюстрацію до своїх думок проф. Грушевський принів зміст одного документу,

який і був штральним пунктом його доклада. Се—коментар „кравіського каштеляна“ Конєцпольського, який він 1643 року явав в аряду шхтичєві Дуускому галицьку вольост. Документ цей прирасло показує характер магнатського господарства на лівоберезі і його роллю в економічному розвитку краю, в який воно майже не вносило жадних вкладів, не вкладало інтенсивної праці бн землі, а обмежувалось просто експлуатацією його природних багатств і його мешанців—українських хліборобів та міщан.

Зараз після перого доклада було прочитано й другий—проф'арка Вовчка. Референт д. Степенко спивсь найбільше над питанням про те, що вважати дієним автором „Народних оповідань“—чи Марію Марковичку, чи її чоловіка—Олааса Марковича. За-знайомиши—слухав з поглядами на художественне значіння „Народних оповідань“ видатних критиків і тавців, як українських так і російських: Кулія, Чалого, Петрова, Добролюбова, Тургєна, Скабічевського та ин. зазначивши високу артість українських творів Марка-Вовчка другорядну вагу її російських творів, д. тешенко прийшов до висновку, що Маріє Моквичіч належала в спільній її роботі з чоловіком тільки фобудя, кістак оповідань; надія ж думу оповідань, зробила їх близькими малюнками власне українського життя, вати й чудову форму що-до мови мій тілки такій знавєць українського народу та вто мови, споріднений з ним душею, який бо Олааса, Маркович. Росіянка Марковичка-Мірієска не могла так переіняти розуміння психології українського селянина, не могла так опанувати його мовою, чудові зразки якої дають нам „Нар. Опов.“

Доклад д. Степенка викликав живу дискусію, в котрій найбільшу участь узяв д. член т-ва д. Гріченко; вінніс чимало поправок і уваг до доклада, значив досить поверховий етнографізм описань Марка-Вовчка, висловивши в обзаюмленні переважно з народного писемно та першом, і на підставі порівняння „Народ. Опов.“ з де-якими джерелами, що безперечно насають Олаасові Марковичові (напр. його врсловодення до „Черни. Лисенка“) висловив думку, що своєю художественним українським колоритом „Нар. Опов.“ заважають Олаасові: „як би не було Олааса, не було б і Марка-Вовчка“. Д-ій Гріченко, ніж вишим ануажив, що в оформленню мови „Нар. Опов.“ приймав участь і редактор їх—Кулія, як про це свідчить його лист. Проф. Грушевський звернув увагу на те, що при розгляді творів М.-В. з'ясувалося гарну історичну повість Марусі, писану Марією Марковичкою за короною, в який видю солідне обзаюмлення з українським обитом. При цьому пошановив проф. Грушевський зібрання з висютом тілєк що присланих словників про Марію Марковичку Гавни Варвінок, які підтвержують редакційні виправки Кулішем оповідань Марка Вовчка. З огляду на те, що дискусія затяглась, а також зважаючи на невідомість учасників дискусії, яка виявилась ексертотом, до спеціального аналізу питання про авторство Маріє й Олааса Марковичів, проф. Грушевський закрив засідання, запровадивши перенести дискусію до слідуючих зборів.

До виборів у третю Думу.

— Вендичанська вольост на Поділлі. 8-го сентября відбулися вибори уповномочєних від селян. Селяне ставились до виборів дуже свідомо, приїхали всі, кому слід було. В волості збиралося 280 душ. Серед поступових виборців видно було велике захоплення влістністю справи: з самого ранку обміркували, кого б вибрати, щоб то була найкраща людина... Та „союзники“, котрих було 58 душ, з двох сіл—Стучак та Гропові, на чолі в старшинкою, псували всю справу, не даючи змоги прийти до угоди. Правда, зразу не було великої єдності і серед поступових селян: кожне село виставляло свого

Марко Вовчок.

Далі *).

Одною з найдорожчих та природніших рис оповідань Марка Вовчка можна вважати їх загадну вільнолюбну тенденцію,—оту саму струну, що знов таки Шевченкові дала причину Вовчкову „думу“ назвати „вольною“.

І думу вольною—о доле, Проче наш, моя ти доле,— Такою думу назаво.

Я вже згадував, що всі оповідання Вовчкови з кривавого побуту можна характеризувати, як один галєк до визволення поневоєних людей, але не в самих тільки кривавих його оповіданнях ця струна брєнєть думками акордами. Криваво, як Вовчкови твори повилися, вже доходило,—це всім було видно, що знав, певна річ, і автор. Нарозджені аові форми життя з погляду вільного, але чи вільні воли були істотою своєю?—таке питання напевне ставало перед усіма, хто доложав рук до того, щоб повалити стару неволю. Дійсність не забарилась дати на це питання свою відповідь, яку найкраще можна висловити звисним пророчкуванням російського поета: „на мьсто цїпей крїпостныхъ люди придумаютъ много инныхъ“. Та й вигадувати властиво не було потреби, бо вони вже були готові, бо життя економічне сучасної громади вже даво їх вигадати, насамперед у формі найманної праці, що творить усі блага життя, не даючи за це наймтам навіть певного забезпечення від голод-

ної смерті. І от поруч кривавої долі і паралельно з нею найбільше цікавить нашого автора доля наймитів і після кривавого безталання наймитівському присявєть він найбільше своєї гуманної уваги. Уже в першому і, до речі сказавши, найкращому на мою думку оповіданні „Сестра“ це безталання Марко Вовчок змалював з надзвичайною простотою, зачепивши тут питання в тій наївній-іархальній формі, що тоді була пануючою. Сестра—удова, що сама про своє життя розказує, через хатні свари, колотнечу та нелад здумала йти у найми. Оце її остання ніч під рідною стріхою.

Полягати спати. Я й очей не звела: обиди мене думки та гадки, та журба некуча. Трудно було й адумати, що десь наймичкою миятимусь! Мала й худобо, і господарство своє, зрєсда в рокоші, а доводиться служити за хліба пимток та годити, може, і лихом, і ледачому кому. Треба й правду, я не правду терпіти, треба принизити. Заважу чужої сторони, яка нова є! Перєбуду вського гора й лиха! Ніхто мене не пожує; ніхто не сяє, не закуржиться коло мене, ані словця любого та широго не промовить. Зівєво, чужі люди, хоч і добрі, та не знатимуть, яка я; а я знов їх не знам.

І таки завнала молодіца і чужої сторони, і вського гора й лиха; не миянула її звичайна наймитівська доля, як показує кінець оповідання.

Служу такі в тих самих панів. І ще два місяці мені до року зісталося. Важко, Боже, як—ледачому годити! Та вже ваявлася, як продавлась,—треба служити! А добуду року, то може дасть мені Сєстра, що добре місце натрала собі.—Аби хотів, то знайдеш на свої руки музи!

Досить виразно змалювано наймитівське бідування і в оповіданні „Дев'ять братів і десята сєстриця Галія“. Удова,

платаний вузол економічних відносин, але для цілого класу наймачих робітників, для економічної, молань, категорії, такий македонський учпюк жадної ваги не має, бо цілий клас не може йти слідом тїх поодиноких осіб. Не вихід це навіть тоді, коли розвою надано такий ідеалістичний підклад, який бачимо у Кармєлюка (оповідання „Кармєлюк“). З постати цього наив-легендарного героя користувалась Марко Вовчок, щоб ілюструвати образ бідних за інтереси наймитів—бідних, покорижених за сучасного громадсько-економічного ладу людей. „Скрізь,—каже Кармєлюк у Марка Вовчка,—скрізь, де я не піду, де не поїду, скрізь бачу вбогих людей, бідаків робітничих. От що мою душу розриває, от що мое серце розшарпує“. „Я не зношу людського лиха і вбожества,—сповідається він коханій жінці.—І мушу тому заобігти! Я хоту поправити тебе життя“. І він поінаше заобігати й поправити тим примативним, чисто механічним способом, до якого не раз в історії людкості бралися неглибокі реформатори, нападуючи на зрави якого-небудь лиха, замість того, щоб підірвати корінь йому. „Рівняючи“ вбогих і багатих, Кармєлюк не пам'ять, що ковшем моря не вичерпати, що боротись таким способом з експлуатацією все одно, що з гидрою битись, у якої раз-у-раз виростають нові голови замість одатних, і що взагалі не в наслідках треба боротись, а з причинами лиха. Не пам'ять цього, очевидно, й сам автор, і от через віщо, як особа, його Кармєлюк—пшина, роскішна фігура, що приваблює своєю шдротю й завзяттям, але як тип, як зразок протесту, як проводирь з не-

трів сучасного лиха—він ні до чого, як ні до чого усі ті сучасні ексиропіратори, коли навіть і буває у них ідеалістичний підклад. А втім мало сказати—ні до чого, бо не треба забувати, що Кармєлюків спосіб рівняти вбогих і багатих—це похида доша, на яку, раз ступивши, не вако-вже докочитись до такого брудного ниву, звідки вийнятихся на чисте повітря не можна. Це ми й бачимо у Марка Вовчка на прикладі дев'ятиох братів, що вже не „рівняють“, а просто беруть, як і в житті по тих „експропріаторах“, яких од звичайних розбиах не одряниати, які, виривавши людей за череду, спокійнісенько собі докінчують. У ва своїх жертв, перед трупами побитих... Оповідання Марка Вовчка, в яких він малює долю наймитів, надто пікаві для характеристики самого автора, бо показують, що він, добре бачивши факти грубого надсаьства та експлуатації, не зумів охопити їх широким привом творчого синтеза, не зумів навіть стати понад ними. Через те і своїм протестантам проти сучасного ладу він не знайшов зброї, кращої від заржавленого меча тієї самої грубої сили й нерівности, що й ті факти сплюддла! Цікаво порівняти що до самого автора його оповідання з кривавого побуту з тими, що ми зараз розглядаємо. З кривавом справу йому була ясна, він не тільки бачив факти, але знав, що й робити з ними, як реагувати на саме з'явнєще, до чого і як вести розв'язання кривавого питання. Через те в цих оповіданнях нема нічого недоговореного, ніякої непевности. Інакше з робітничим питанням, якого у всій широті він очевидно не міг охопити, яке

* Див. „Рада“ № 208.

окремого кандидата. Цим користувалися „союзники“ і намагалися провести „свого“. Під вечір постановці згодилися стати одностайно, щоб не пропустити „союзника“. Вачивши „союзників“, що діло але, почали міркувати, як би використати такі і провести свого кандидата. Довго міркували. І такий доміркувався. Хтось — царя чи старшину, запропонував вибрати не голосами, а так: кожний кандидат тягнув жеребок і хто витягне в надписом — той і буде вибраним. Це — казав промовець — сам Бог вважає нам, кого треба вибрати. Дум а була така, що може хоч жеребок пошастить „союзників“ витягти, коли вже не можна взяти впливом на виборці.

Зразу не згодилися були в цим, але... наш селянин ще досить релігійний і твердо вірить в те, що в цій святій ділі Бог вже не попустить неправди. І виборча „лотерея-азерги“ почалася. Видко твердо вірили постановці, бо — що не витягне „союзник“ жеребка — то все порожній. З візкою бачили „союзників“, як один за другим „йшли за водою“ їхні кандидати. Нарешті двоє з послуговців витягли такі виборчі жеребки. Коли на опросі всі згодилися з такими виборами, „союзники“ було підняли гвалт; та їх скоро вгамували. Де-які селяне почали висяпати їм, що Бог, як видно з цього випадку, відступив від союзників... Уповномоченими пройшли селяне — обоє грамотні, безпартійні постановці. (Од власн. кор.).

11 септември в Ротмистрівській волості (в Київщині) відбувся вибори по селянській курії. Уповномоченими вибрано двох: одного с.р., другого — безпартійного лівого.

Того ж 11 септември відбулися вибори уповномоченого од робітників смілянської цукроварні графа Бобринського. Вибрано одного уповномоченого — постановці. (Од власн. кор.).

Могилів-Подільський. 12-го септември відбулися вибори од духовенства та дрібних земельних власників. З 80 душ священників, що мали прихити, було коло 50-ти. Земельних власників прихитало всього три. Вибрано самих священників. Серед вибраних є постановці, але є й такі, котрих вибрано, як кажуть, „сверх чаянія“. (Од власн. кор.).

З життя „Просвіти“.

3 катеринославського літературно-артистичного товариства „Просвіта“. Рада товариства на засіданні 5-го септември постановила послиати синові покійного Івана Тобілевича (Карпенка-Карого) телеграму з спочуттям з приводу смерті великого українського драматурга й артиста такого змісту: „Катеринославська „Просвіта“ з великою тугою зустріла сумну вість про смерть незабутнього діяча-громадянина Івана Карповича. Подіяючи ваше горе, товариство прилучається до загального жаю про втрату великого ідейного художника рідного слова“.

Замість д-я Н. Маслова, що одмовився од посади секретаря катеринославської „Просвіти“, до посаду заступни кандидата на секретаря д-й Марусенко.

За кордоном.

Партейтаг німецької соціал-демократії в Есені. (Кіельн?).

Вечірні засідання 18 (5) септември партейтаг присвятив балачком про святування першого мая. Балачки були довгі і досить палячі, але після близького останнього слова покладника Фіше-

ра партейтаг ухвалив його резолюцію (див. попереднє число „Ради“). Партейтаг переходить до 5 пункту порядку денного: останні парламентські вибори та політичне становище. Референтом виступав Бебель. Його 2-х година промова — зразкова як з боку змісту, так і з боку форми. На жаль, передати її в короткім газетнім огляді нема ніякої спроможности.

З решти засіданнів партейтагу найцікавішим являється засідання 20 (7) септември, на якому обмірковувалось алкогольне питання. Треба завважити, що в німецькій соціал-демократії помічаються дві течії що до алкогольного питання. Одні кажуть, що алкоголь зовсім не можна вживати (це — абстиненти); другі ж кажуть, що його можна вживати тільки не багато (це — темперенти). Делегат Вурм, який виступає перед партейтагом з докладом про алкогольне питання, сам є темперентом і завзятим ворогом абстинентів. В початку свого реферату Вурм спляється на шкодливості алкоголю. В рефераті є дуже багато всяких медичних та статистичних відомостей, з яких можна очевидячки переконатись в тому, скільки лиха та шкоди робить алкоголь взагалі й серед робітників з'особна.

Абстиненти заперечують, — каже далі Вурм — що алкоголь вживається через те, що він дешевий. Але це, з соціал-демо точки погляду, неправда. Не постачання викликає попит, а навпаки: попит викликає постачання. Вживання алкоголю тісно звязане з лапучим тепер капіталістичним ладом і з загальним становищем робітників. Ще Енгельс в статті про алкогольський питаній писав, що „всі обставини життя робітника жеңут його до вживання алкоголю. Горілка є єдиним джерелом його радощів. Робітник приходить з роботою додому стомленим та змученим; він бачить, що його мешкання брудне, вохке та негостинне; його натомлене тіло, виснажене лихим повітрям, поганого поживою, вимагає якогось-небудь зворушення та оживлення зовні. Трактир є єдине місце, де робітник може побачити своїх приятелів і трохи розважитись, — як же йому не пити?“

Треба подати, щоб на фабриках робітникам давали крім води ще чай, каву та інші неалкогольні напитки, смачніші за воду. Де-яким робітникам доводиться працювати в таких підприємствах, де завжди чадно, де повітря завжди отруєне газами, які викликають головний біль та мляість, і робітники мусять пити, щоб прогнати цей біль і цю мляість. Там треба вимагати доброї вентиляції та коротшого робочого дня. Алкоголь впливає на голодний значно гірше, ніж на ситого, але він на де-який час зменшує почуття голоду, й робітники, які не мають спроможности наїстись досуху, хотять алкоголем піддурити шлунок, а це удвоє шкодливо. Та й взагалі робітників годуються дуже погано.

І од робітник дратує апетит горілкою й нею він проганає недремний слід, який лишився в роті після паганого обіду.

Промовник приходить до висновку, що закони проти вживання алкоголю не досягнуть своєї мети. Навпаки, закони проти вживання алкоголю викликають тільки кари на робітників в той час, як буржуазні елементи, які можуть платити адвола, раз-у-раз ульняються од кар.

С-д ніколи не повинні забувати, що вживання алкоголю є продуктом теперішнього ладу та лихих умов праці й, борючись з алкоголем, насамперед треба боротись з причинами, які викликають його вживання. Щоб знизити алкогольну небезпеку, треба добитись 8-годинного робочого дня, заборони ніч-

ної праці, більших перерв на спочинок під час праці, гігієнічних умов в фабриках та майстернях, кращої платні, скасування всіх податків, які роблять життя дорогим, радикальної квартирної реформи, місяць для спочинку на фабриках, народних домів та читальнів, народних шкіл, — ось засоби, які допоможуть с-д боротись з алкоголізмом. Притому треба вимагати од робітничих організацій, щоб вони не примушували своїх членів пити *) й щоб вони словом та друком розяснювали робітникам всю шкодливості алкоголю, особливо для дітей та молоді. Наприкінці, Вурм вносить резолюцію, яку прийнято одголосно.

Дальша праця партейтагу не має вже такого широкого інтересу: здебільшого, обмірковувались різні „хатні справи“, як от прим. організація й т. д.

Останні вісті.

(По телеграфу та з газет).

Вибори до Державної Думи.

Петербург, 16 септември. Центральний комітет мирно-обновленців циркуляром запропонував входити в блоки тільки з дійсно-конституційними партіями, унікаючи блоків з октябристами.

Передвиборче зібрання кадетів заборонено. Мотив — воно загрожувало громадському спокою.

Соц.-революціонери опублікували заяву, в якій закликають виборців, які їм спонсують, бойкотувати Думу в 2-й стадії виборів.

Вільна, 16 септември. Поляки збираються один мандат дати євреям.

Фінансові справи.

Петербург, 16 септември. „Ръчь“ повідомляє, що росіє державних прибутків та витратків буде виконано з дефіцитом більше 215 мільйонів.

Газета „Сегодній“ повідомляє, що селянський банк прислав на два місяці кущування поміщицьких земель через великі убитки при реалізації кушених немаетків.

Шкільні справи.

Петербург, 16 септември. Дозволено прийняти в московський університет поверх норми 140 євреїв.

Одеса, 17 септември. Міністерство народної освіти запропонувало професорові новоросійського університета Каменського подати в одставку за те, що він не вернувся, не звважаючи на прохання германського посольства, взяти ним багато років тому в берлінському музеї дорогі колекції по ботаніці; вчирок цей міністерство визнано невідповідним становищу професора російського університета.

В судад.

Рига, 16 септември. Справу 34 обвинувачених за „спелевську революцію“ передадо воєнному суду.

Труси та арешти.

Кельці, 16 септември. На Старозаршавській улиці поліція викрила склад зброї окружного комітета воєнно-революційної організації. Арештовано хазяйка квартири та її дочку.

Вільна, 16 септември. Викрито організацію с.р. В звязку з цим зроблено численні труси; у небаго начальника охоронного віддлу Йвотта заброто листування. Арештовано 2 чоловіка; мали арештовати Жука, але він утік; поки знайдуть Жука, арештували його батька та сестру.

Землеустроительні комітї.

Тамбов, 17 септември. Землеустроительна комісія визнала за можливе нарізати одрубні хуторські налізи в 10 маєтках.

*) Вільність трактирів в Германії мають свої великі заї, спеціально для зборів; трактирники оддають залю дувно, але з умовою, щоб публіка торгувати за пиво стількото та стількото.

по яких усіх разом набереться 20,000 десятин, куплених селянським банком у кривановському та борисоглібському повітах.

Вільна, 17 септември. Дієнеська землеустроительна комісія ліквідує „куплені селянським банком маєтки“ „Козаково“ та „Стайки“, по яких разом єсть 1.400 десятин.

Бомби.

Севастополь, 17 септември. В квартирі Богданова знайдено склад нелегальної літератури, вибухові прилади для бомб, зброю та силу патронів.

Нижній-Новгород, 17 септември. В селі Панині, горбатовського повіту, кинуто бомбу в будинок пішої сторожі. Ніхто з людей не постраждав.

Нападї.

Лодзь, 17 септември. 16 септември на Новомейській улиці грабійники напали на аптекарський склад. За ними погнався патруль, одного аловчия убито і одного затримано.

Тифліс, 17 септември. Вночі під 16 септември на квартиру до капітана Калатозова, на Єлсаветинській вулиці, де відшлось 6 гостей грати в карти, ввійшло 8 чоловіка, які сказали, що вони революціонери, і замкнули двері. Поклали коло дверей 2 бомби. Вони затримали в присутніх 700 карб. грїшми, взяли годинника і коштовні річі.

Локаут.

Маріуполь, 17 септември. Робітників на мляні Трегубова і Гофа, які подали вимагання побільшити заробітню плату на 20%, порозитувано.

Помежя.

Мінськ, 17 септември. В Стодніні 15 септември вночі вгоріло більше 100 будинків.

Самосуд.

Лохвиця, 17 септември. В селі Духоновіці натовп, роздратований частими грабїями та надїльствами, обшукав без участі адміністрації будинок одностельця; знайдено двох невідомих чоловіка та зброю; обох було арештовано, але один з них хотів утікати і його застрілено.

Штраф.

Петербург, 17 септември. Редактора журналу „Ясная Поляна“ оштрафовано на 1,000 карб.

Холера.

Нижній-Новгород, 17 септември. В городі 16 септември заслабо на холеру двоє і двоє померло; в губернії од початку пошести заслабо 379, померло 174.

Саратов, 17 септември. В городі 16 септември заслабо 7, померло 2; в повітах заслабо 19, померло 13.

Пенза, 17 септември. В губернії за 16 септември на холеру ніхто не заслаб.

За кордоном.

Кранов, 16 септември. Судова палата одмовила російському правительству видати Крагельську-Добродіцьку, яку обвінчують в тому, що вона брала участь в замахові на життя Скалона.

Чума.

Оран, 17 септември. До цього разу померло од чуми четверо, заслабо 13. Думають, що чуму заніс пароход, який прибув з Індї.

Театр і музика.

Театр Грамотности.

В суботу, 15 септември, в театрі „Общества Грамотности“ розпочала сво вистави труппа М. К. Садовського. За-для першого спектаклю йшла Суєта.

Сумно якось було дивитись на цю кращу пьесу небижчика І. К. Карпенка-Карого і знати, що талановитий автор її вже в могилі, що вже ніколи не напи-

ше він нічого нового, що вже ніколи він не зачарує глядачів своєю чудовою артистичною грою.

Суєта — пьеса така відома, така популярна, що, здається, нема потреби довго вникаючи в її. Поки що вона, не вважючи на де-які свої мінуси, безперечно — одна з найбільш цікавих і талановитих пьес сучасного українського драматичного репертуару.

Грала Суєту дуже гарно. Честь і слава М. К. Садовському, що за такий короткий час зміг зорганізувати і так гарно повести свою труппу. Мабуть, не мало важкої праці поклав він на це діло. Зате ж і наслідки дуже гарні: труппа грає не тільки без особливо помітних дефектів, що так часто трапляється в молодих труппах, але прямо таки талановито. Мало не всі артисти труппи виявляють справжній артистичний талант. На цю труппу українське громадянство справедливо поклало свої найбільші надї: труппа молодод, артисти — люди талановиті, люблять своє діло, ширю беруться до нього; в чолі труппи стоїть корифей української сцени — М. К. Садовський. Треба тільки, щоб труппа повонила свій репертуар, — щоб вона рішуче порвала з старими традиціями українського театру і почала виставляти пьеси новішого напрямку, як оригінальні, так і перекладні. Без цього труппа не зможе виконати свого великого завдання — вивести рідний театр на широкий шлях європейської драми; без цього не зможе розвиватись так, як треба й як могли б, молоді, талановиті артисти труппи, — без цього труппа не матиме ні морального, ні особливого матеріального успіху. Правда, справа з заборону „Євреїв“ Чирикова показав, що не так то легко ставити українській труппі бової пьеси сучасного російського репертуару. Але ми думаємо, що це якесь непорозуміння, якесь помилка; треба це непорозуміння, яке мога швидче, висвітлити. І справді; пьеса Чирикова йшла безліч разів на російській мові і нікому нічого од цього не пошкодило, — чому ж її не можна виставляти на українській мові, що такого страшного, небезпечного вона прибрала в перекладом на українську мову, чи її головна ідея змінилася, чи зміст став не той, що був? Тут — рішуче висловлюємося — якесь просте непорозуміння.

Але — вернімося знов до Суєти. Із виконавців на першому місці треба, звичайно, поставити М. К. Садовського. В ролі Івана Барильченка він не підкреслює особливо артистичної вдачі Барильченка, а дає цілком вірний психологічний тип людини, яка багато пережила і перемучилася, поки виробила потрібну йому „робочу дієспільня“. Чудово грала Борисоглібська (жінка старого Барильченка). Виразну фігуру дав в ролі Михайла Барильченка д. Марьяненко. Зовсім на своїх місцях були дд. Хуторна, Міненко, Паньківський, Загорський і Ковалевський. Навіть невеличкі ролі звелили собі дуже відповідних, гарних виконавців (дд. Корольчук — Акіла Авдіюк і Цірюк — Матуша). Не повезло тільки Демидові Королькову. Д. Верховиць не фігурно, ні голосом, ні рухами своїми не підходить до цієї ролі. Ми б ширю радiali шановному режисерові не випускати цього артиста в ролі Корольченка і не псувати цим загального, дуже гарного ансамблю.

В-дур.

Городський театр.

У неділю, 16-го, було вдруге виставлено „Фауста“. Партію Мефистофеля співав замість д. Боссе — д. Цесевич; інші виконавці були ті ж, що й раніш. Театр був повнісенький.

Йому самому було неясне багатьма своїми сторонами і в якому він їде нашомація, плучаючись між фантастичним розумінням, як у оповіданнях „Девять братів“ і „Кармелюк“, та ідеалізм, як у російському оповіданні „Пробудивші“. Він знає, проти чого треба протестувати, але як і в які форми, в які образи той протест уложити — це йому самому була „темна вода во облацях небесних“.

Взагалі з протестантами М. Вовчків не щастило, скоро він сховав в крипацького ґрунту. Вачучи кругом себе даування лиха, надсильства й інших обставин, що руйнують людське життя чи те громадянське, чи особисте, автор знає, що без протесту вони не обходяться, що протестанти мусять народжатись. І він пробує малювати протестанти, але що то за бліді, невизначні фігури, яким неземним духом тхне від їх! Одразу видно, що це не з живого життя автор вихопив їх, а вивкодав у теплиці власних думок і не зміг дати їм плоти і крові. Кармелюк — це ще найвиразніша з протестантів фігура, бо він привняв їй ясно окреслив свої відносини до фактів, поставив собі мету — війну, грубу, втепсану сокірною недосвідного розуму, але все таки мету. У інших і того нема і через те вони ще блідші. Такий Семен Палий („Не до пари“) з його невизначними думками про те, „як у світі жити“, „як люди живуть у світі“, з його сумом нерозумінням та неясними ідеалістичними поривами. Такий Яків Чайченко („Три долі“), натура в великій мірі загадкова та ледві чи за обставини сваянського життя їй можлива. Такий Павло Чорнокріл, який бліда дилка,

що почала була „за здоров'я“ — протестом проти „долі лихої“ людей небодних, вбожества гіркого“, а кінець „за упокою“ — лихим уянням над жіноцю й іншими недолідними ділами. Такі почасти й Максим Грімач або ще Данило Гурч, на спомині, мовляв, душі якого автор кладає спеціальну сентенцію: „коли б так горду душу та на добре Господь надувати!“ Кожен з їх „ставився, як лев, а гине, як муха“; всі вони починають величаннями, а кінають, вбачають, мекрими курми; у всіх широкі, хоч і невизначні, замаганія та протест наїррації громадського поновлення окінаються раптом і зовсім без потреби в вузькій, дрібненькій родинній сфері: той жіноцю замордував, той дочку звів, той уся сім'ю катує. Автор і розумом тямить, і чуте інстинктом, що непомітні обставини не можуть бути без пр-тесту, не можуть не викликати дужих натур, що ладні й проти рожа папати, аби перед ним не схантілись, і ви силкуються вистежити їх, замалювати, береться раз, береться другий, обриває і знов починає, все шукаючи з муюкою формі, в якій ті натурі живими стали б перед ним, — а виходить усе Чайченко або Чорнокріл, або в найкращій разі Кармелюк. Автор не вгадує на свій палітрі фарб, щоб ними замалювати ту фігуру, яка невизначно десь манячить у глибині його свідомости. І шось трагічне єсть у цих мукх творчости, коли ніяк не можна породити артистичний образ, — єсть він, безперечно єсть, і стоїть єсь тут, „близенько“ — та в руку ніяким світлом не дається. Образ протестанта, вислизнувши з рук Марка

Вовчка, так і не дався йому, досігши найкращого виразу в блідій все ж таки фігурі Кармелюка; коли й вийшла вона дрихи виразнішою од попередніх, то хва тим, що автор надзвичайно спростив своє завдання і, поставивши свого героя серед дуже примитивних обставин, міг не дбати вже про те, щоб глибоко увійти в його психологію, надолужуючи подекуди просто такі суцільською манерою малювання. Нижче я попробую висвітлити причину цієї імпотенції таланта досить сильного і глибокого. А тепер повинен закінчити огляд творів Марка Вовчка, що несподівано для мене самого так дуже ростигся.

Мордучосий над образом дужої натури, протестанта, та так і не знайшовши для його відповідної форми, Марко Вовчок зате сильний був у інших сферах і насамперед — у сфері звичайного буденного життя, переважно — родинного. Найкраще виходила з-під його пера психологія людей, які цілком ще перебувають під владою тих патріархальних відносин, коли по-за межі свого вузького життя людини не сягає інтересами, а часом і буквально не виходить за парину свого села. Аналіз таких відносин робить автор уміаю, досвідною рукою і серед цієї патріархальної атмосфери почуває себе так, мов риба в воді. Ви, напр., не можете оповідати „Сестра“ читати без глибокого зацікавлення, не слідкуючи за всіми тими переживаннями, яких зазнає людина, що вперше в широкій світ, на чужу сторону виїрається. Правда, не яка то вже й чужа сторона — ота Дем'янівка, що на якийсь десяток-другий перстов од сестринього

седа стоїть, але самі „сестри“ то світ не аби-який. Усі оті турботи небувалої людини, оті страхи перед чужою стороною, неймовірність до незнайомих людей, туга за родом — все це переказано надзвичайно живо, гарно й артистично. Так само не проміне для вас без болю та глибокого спочуття обвінний чарами смутку і справжньої поезії образ Одарки (оповідання „Одарка“), тієї стоптаной „пахучої квіткї“, що перед смертю „все було просить: тітко-серце, одичить від-конеці й двері, нехай я світу божого побачу, нехай подивлюсь у свою сторону“ і як найбільшою милости бажає, щоб тільки од вікна її не відганяли. І це легко зрозуміти: там, у тій стороні — „мій батько й мати живуть“, там усі споминки, там осередок усього, до чого душа лине і чого бракує цим людям на чужині. Для крапінки часто найстрашнішою здавалась розлука з рідним селом, бо, вивнятути з значинної обставини, вони почували себе вже зовсім безпорадними. І в сфері родинній, — певна річ, там, куди не сягала пасьська рука, — Марко Вовчок здатний був навіть на ідилічні малюнки, зразки яких бачимо в оповіданнях „Сон“ або „Чума“. Але напевне найлюбшій М. Вовчкови образ — це жіноча постать, тиха, покійрлива, терпляча, довірлива та любляча, що на всяку жертву піде і все простить коханій людині, кожному слову її віри діймає, не впадаючи в розсач та зневірря. Параска („Не до пари“), Маруся („Три долі“), „Галля (Від себе не в втечеш“), Маруся („Кармелюк“) — усі переняті одним духом безмежною саможертв'ю й довірливості до своїх любих людей, та мало і не в кож-

ний свій образ жіночий Марко Вовчок вкладає трохи тихой покійрливості та терпльчости. Постає ідеальної жінки, видно, теж не давала спокою авторові, але з нею пощастило йому краще і вона живов, з лютію і кров'ю, виглядає з „Народних оповідань“. Тихо, рівно, спокійно, не подаючи й знаку про свій жаль чи смуток, про своє розбите серце або радощі, живе ця жінка, без нарікання на важку долю, без жадної скарги годить людині, що на неї й не дивиться, і так само без нарікання й скарги доживає кращого, щасливішого життя. Вона вірить у те краще життя і в цій вірі черпає свою надзвичайну силу. З усіх численних жіночих образів у Марка Вовчка тільки два може й знайдеться таких, що іншу натуру мають: Катря („Три долі“) і друга Катря („Максим Грімач“). Обидві Катрі дають зразок іншого кохання — нашкодо, поривчастого, невіддільного, що мов подум'я опалахне, а перерогіло — попелом узялось, шуктку зробило в серці, з якою життя ні ваги, ні цінні жадної не має. Через те одна Катря занашастила свій вік молодий у черницях, а друга знайшла свою долю на Дніпровому дні, тим часом як інші жінки у Марка Вовчка вміють любити сильно, гаряче, цілою істотою, але вміють терпіти її прощати. Симпатії автора безперечно коло цих терплячих, на скорботі і на прощання багатих жіночих образів, і через те ж з такою любов'ю він вимадує їх тихі постаті, повиваючи їх чарами якогось ніжного сумовитого тепла і ласки.

(Далі буде).
Сергій Вфремов.

ДОПИСИ.

Лубні. Увечері 7-го септембрі в казенну шкальню зайшов зборщик д. Баранський, щоб забрати натуровані за день гроші. Коли він почав і записав все, що одібрав, то продавець побачив, що він записав на 10 карб. менш, ніж слід. Продавець сказав про це, але пан Баранський, не кажучи й слова, так турну продавця кулаком в груди, що той трохи не впав додолу. Потім того пан Баранський почав ренетувати. "Ти знаєш хто я?" я потомственный почетный дворянин!" і мені дано право так поводитись з такими скотами, як ви, міщане, "моє власне дворянське государство", (?) і що у його єсть навіш з приводу свого потрібного циркуляр. Після цього продавець зауважив йому, що він хоч і не дворянин, але просить, щоб з ним поводитись по людському. Тоді пан Баранський схватив у руки стільця, на якому сидів, і з такою силою попер в продавця, що пляшки забрязчали, а на стукіт і крик убігло в лавку два чоловіки. Продавець заявив при свідках, що буде скаржитись на "дворянина", але той ще довго не втавав, і, почитавши гроші росписався в книзі, але тих 10 карб., за які показав пан Баранський стільки дворянського героїзму і відваги, все-ж таки не прищитав і росписався, що він одержав не 320 карб., як справді се було, а 310 карб. Тоді продавець завернув його і при свідках заставив перешитати одержані від його гроші. Виявилось при свідках, що він справді перебрав 10 карб. і тільки тоді пан Баранський мусів першу свою росписку зачеркнути. Баранський, побачивши, що добре укочив мерщій, кинувся до належного начальства скаржитись. Тим часом продавець з свого боку подав офіційну скаргу за зневагу і насильство над ним, учинене зборщиком Баранським. Тепер з приводу цього має бути належне розслідування лпарського подвига "почетного" дворянина.

Харків. 10 септембрі відкрилась повітова сільсько-господарська і промислова виставка, яка буде до 18 септембрі. Виставка далеко не обхоплює всіх галузів сільського господарства харків. повіту. Штук і худоби зовсім немає. Селянсько-господарськ. машин мало: штук 10 сіянок, 2 віялки та кілька плугів. Більшнство представлено теж не досить гарно: здебільше, всього 1 експонат—Літвінов. Були ганчарні вироби Опішнянського ганчаря Порошеного, а також різні вироби з Подлащини. Особливу увагу звертали на себе чудові вироби варшавських глухонімих: скриньки, тарілочки т. щ. Є цікавий прилад для

втіряків д-я Бауманна: сталіне кільце, яке ходє на роликках, навіається на вал втіряка й цим значно зменчує "трєніє". Д-ій Бауман поклада велику надію на це кільце і гадає підвишити ним роботу наших втіряків до 300—400 пудів в день при самому маленькому вітрі. Кільце коштує 75 карб. Є на виставці чимало різних вишивок килимів (Дегтяривської майстерні), плахтів т. щ. Ці вироби найбільше приваблюють до себе публіку й, справді, між ними є чимало цікавого. Чудові теж вироби учнів мигородської школи; але, на жаль, стоячі досить високо з боку технічного, вони дуже мало додержані з боку українського стилю.

Взагалі ж од виставки, яка не обмежилась тільки харківською територією, можна було б сподіватись чогось більшого. Та й до того ще й впорядки дуже помилкились, дозволивши з першого ж дня забирати додому куплені експонати. Через це виставка багато терє, бо, звичайно, кращі речі швидко розкупуються й забіраються додому. Народу буває доволі, але ж селян, для яких, власне кажучи, виставка мусіла б бути найбільш корисною, мало.

Листування редакції.

Літін, нашому кореспонденту. На ваше запитання—чи можна вважати законними ті вибори, які одбулись не голосуванням, а жеребовкою—одповідаємо: ні, такі вибори незаконні, і їх можна опротестувати. Що до погроз, то можете не звертати на них жадної уваги: ніхто, окрім суду, не має права примушувати ред. видавати приватні співробітників. Далі ви заштекує, через що це в виборчих волостних сходах беруть участь ті самі селяне, які бувають на звичайних волостних сходах? Відповідь цього вимагає закон 3 юня, який не дозволяє оповити склад волостних сходів спеціально для виборів. Временні правила о печати можна виписати од першої-літшої київської книгарні, прим. од Оглоблина. (Див. слід. відповідь).

Сміла, нашому кореспонденту. Вольно-економіческое Общество заграмо чималу роль в визвольнім руху Росії, а про його знає кожна освічена людина. В.-Э. О. заслугує повного довіря, і відомости до його можна асилати цілком безсечно. Зрештою, Вашої адреси ми нікому не давали.

Передп. 1977. Надруковано не буде, вважаючи на незалежні од ред. обставини.

БІРЖА.

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes entries like 'Петербургська біржа 17-го септембрі 1907 р.', 'Державна рента', 'Заставні листи Київ.', 'Внутрішн. з вииграш. позичка перш. р. 1864.', 'Внутрішн. з вииграш. лозичка друг. р. 1866.'

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes entries like 'Застав. з вииграш. Держав. Дворян. земельн. банку', 'Петербургськ. міжнародн. Ком. банку', 'Бакінськ. нафт. т-ва', 'Т-ва нафт. пр. бр. Нобель', 'Нафт. і Торг. т-ва Манташевъ и Ко', 'Петербург. Приватн. та Комерц. банку', '1-го Т-ва пароход. по Дніпру', '2-го Т-ва пароход. по Дніпру', 'Петербург. учетн. та позичк. банку', 'Рос. для загранич. торг. банку', 'Т-ва зал. стал. та метал. зав. „Сормово“', 'Брянськ. рельсов. метал.'

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes entries like 'Позабавлений посади, народній учитель-українець шукає місця до дітей, чи якої нішої роботи. Скінчив учительську семінарію. Адреса в редакції „Ради“.', 'Позабавлений посади, народній учитель-українець шукає місця до дітей, чи якої нішої роботи. Скінчив учительську семінарію. Адреса в редакції „Ради“.', 'Позабавлений посади, народній учитель-українець шукає місця до дітей, чи якої нішої роботи. Скінчив учительську семінарію. Адреса в редакції „Ради“.'

Редактор М. Павловський. Видавець С. Чикаленко.

ОПОВІСТКИ.

Позабавлений посади, народній учитель-українець шукає місця до дітей, чи якої нішої роботи. Скінчив учительську семінарію. Адреса в редакції „Ради“.

Advertisement for 'Видавництво „ВІК“'. Includes text: 'Видавництво „ВІК“', 'В книгарні „Київської Старини“ (Київ, Вєзаконская, 8) ПРОДАЮТЬСЯ Народні Оповідання — МАРКА ВОВЧКА, в двох томах, з портретом автора і з передмовою П. Куліша. Ціна за том 50 коп., на кращому папері 75 коп. Книгарням 25 проц. скидка. 10—4

Advertisement for 'Співробітник „Ради“ та „Л. Н. Вістника“'. Includes text: 'Співробітник „Ради“ та „Л. Н. Вістника“ шукає кондіції десь в селі недалеко од Києва. Має педагогічний досвід і добре знає німецьку мову. Листовне: ред. „Ради“, для М. Г.; особисто—щодня од 10 до 3 в редакції „Ради“. 5—1

Large advertisement for 'М. И. Мандль'. Includes an illustration of a woman in a long dress and hat. Text: 'М. И. Мандль. Хрещатик 42. Телефон 764. ДО НАСТУПАЮЧОГО СЕЗОНУ ОДЕРЖАНО: У дамському відділі: У мужеському відділі: кращі заграничні розкішні вибір готового МОДЕЛІ ВБРАННЯ і копировки. Гарний вибір річей на верх хутром СПІДНИЦІ верхні та нижні. Для прийому замовлень одержано хутра кращих англійських французьких і російських хвабрик. Ціни без торгу. 100—12

Видання „Українсько-Руської Видавничої Спілки“ у Львові.

Table listing various books and their prices. Divided into 'Перша серія' (First series) and 'Друга серія' (Second series). Includes titles like '43. В. Кравченко. Буденне житє', '44. У. Шекспір. Король Лір', '45. Д. Луніянович. За Кадильну, повість', '46. Г. Гайне. Полорож ва Гарц', '47. І. Франко. Захар Беркут', '48. У. Шекспір. Міра за міру', '49. М. Коцюбинський. Поединок і інші оповідання', '50. О. Стороженко. Марко проклятий', '51. С. Ковалів. Рибулови', '52. Марко Вовчок. Народні оповідання, том I', '53. П. Мирний. Серед степів. Оповідання', '54. В. Ярошинська. Перекиньчика', '55. В. Винниченко. Повість і оповідання', '56. Л. Мартович. Хитрий Панько', '57. В. Вересаєв. Записки лікаря', '58. М. Вовчок. Народні оповідання, том II', '59. М. Горький. Мальва і інші оповідання', '60. М. Держиця. Композитор і інші оповідання', '61. Ю. Заєр. Легенди', '62. А. Чехов. Змор і інші оповідання', '63. Н. Кобринська. Яда і Катруся та інші оповідання', '64. Д. Луніянович. Від кравди, повість', '65. А. Чайковський. Оповідання', '66. Марко Вовчок. Народні оповідання, т. III', '67—68. І. Левинський. Хмари', '69—70. В. Золя. Жерміналь', '71. О. Маковей. Оповідання', '72. І. Франко. На лоні природи', '73. Кар. Кавкі. Народівці і II початки', '74. Фр. Енгельс. Людвіг Фаєрбах', '75. Фр. Енгельс. Початки родинн.', '76. Ш. Сеньобю. Австрія в XIX столітті', '77. В. Булавічовський. Хлопська Польща', '78. К. Флямарион. Про небо', '79. М. Драгоманів. Переписка (визчорнано)', '80. С. Стенник. Підземна Росія', '81. Адріан. Аграрний процес у Дорбетавах', '82. Г. Тен. Філософії штуки', '83. Дж. Гінгем. Історія політичної економії', '84. Е. Феррієр. Дарвінізм', '85. Й. Конрад. Національна економія', '86. В. Стефанік. Моє слово, оповідання', '87. Ж. Масперо. Старинна Історія східних народів т. I', '88. М. Коцюбинський. У гринвий сьвіт', '89. М. Карєєв. Філософія культурної і соціальної історії XIX ст.', '90. О. Кобиліньська. До сьвіта, Новелл', '91. О. Андикевич. Моя популярність', '92. Е. Фрас. Нарис геології', '93. Б. Ленкий. Кара та інші оповідання', '94—95. П. Стороженко. Історія західно-європейських літератур до кінця XVIII ст.', '96. Г. Байрон. Чайльд Гарольд', '97. М. Драгоманів. Шевченко, український і соціаліст', '98. Марк Твайл. Том Соєр', '99—100. Е. Шпєр. Політична історія Палєстини', '101. І. Франко. Місія. Чума. Казки і сатири', '102. З. Гінтер. Історія геогр. відкритт у XV—XVI ст.', '103. Л. Толстой. Козаки', '104—105. М. Драгоманов. Листи до Ів. Франка і інших т. I', '106. В. Самійленко. Україна', '107. Др. А. Форець. Гігієна нервового і духовного життя', '108. І. Франко. Мавідулянтка', '109. Ігерінг. Борьба за право (друкується)', '110. А. Володиславич. Орли, комедія', '23. А. Д. Уайт. Розвіт географічних поглядів', '24. Ів. Франко. Україне шастє', '25. С. Ефремов. Национальне питання в Норвегії', '26. П. Ніщинський. Гомерова Іліада (I пісня)', '27. М. Драгоманів. Два учителі', '28. Е. Золя. Повість', '29. С. Томашівський. Київська козацщина 1855 р.', '30. П. Ніщинський. Гомерова Іліада (2 пісня)', '31. Т. Масарик. Ідеали гуманности', '32. Льюїс. Інтер у клопотах', '33. М. Костомарів. Письмо до ред. „Колокола“', '34. М. Роголь. Вій', '35. І. Раковський. Вулькани', '36. Г. Фьльбер. Ірландія', '37. О. Терпелівський. Москвофіль і народовці', '38—39. І. Тургенєв. Аси', '40. Л. Вороніковський. Маруся', '41—42. Давте Алігері. Пекло, пісня I—X', '43—45. В. Олександров. Раси Європи', '46—48. Л. Толстой. Крайцерова соната', '49—50. О. Бодякський. Українські казки', '51. Е. Золя. Смерть Оліве Бекайла', '52. А. Уайт. Розвіт астроном. поглядів', '53. П. Ніщинський. Гомерова Іліада (3 пісня)', '54. А. Міцкевич. Лист до гал. приятелів', '55—56. Л. Толстой. Смерть Іоанна Іліча', '57. В. Брайтенбах. Біологія в XIX в.', '58—59. М. Горький. На даї життя', '60—61. М. Верн. Вібілія, студія', '62—63. Г. Кляйвер. Маркіза О...', '64. М. Карєєв. Філософія історії', '65—67. Ф. Достоевський. Грач', '68. Ш. Сеньобю. Міжнародні революційні партії', '69—71. І. Тургенєв. Весняні води', '72. А. Д. Уайт. Розвіт поглядів на ліхву', '73—74. П. Куліш. Українські оповідання', '75. Ф. Лясаєв. Про суть конституції', '76—77. А. Шамієсо. Петро Шлемль', '78. М. Драгоманів. Літературно-суспільні партії в Галичині', '79. Д. Мордовєв. Оповідання', '80. О. Конський. Листи про ірландію', '81—82. І. Левинський. Гуморески', '83—84. В. Іванєр. Житє рости у морі', '84—85. П. Ніщинський. Гомерова Іліада, IV—VI', '86. В. Антонович. Польсько-українські відносини', '87. І. Тургенєв. Муму', '88—90. А. Кримський. Мусульманство і його будучність', '91—92. О. Стороженко. Оповідання II', '93. А. Д. Уайт. Розмови з Л. Толстим', '94—96. Ф. Купєр. Зьїробитив', '97—98. О. Вайсмаєр. Про туберкульозу', '99—100. О. Стороженко. Оповідання III', '101. Л. Толстой. Скаменїт ся', '102—103. В. Гаршин. З війська. Оповідання', '104—105. Л. Фер. Будда і Буддизм', '106—107. С. Круть. Записки з російсько-турецької війни', '108. М. Кос. Про полові справи', '109—110. О. Козловський. Мірти і кипариси', '111. Моріс Верн. Євангеліє, студія', '112—113. Л. Толстой. Севастопольські оповідання', '114. В. Антонович. Чари на Україні', '115—117. Тисяча й одна ніч. I', '118. І. Тен. Нариси із старинного сьвіта', '119—120. О. Стороженко. Оповідання IV', '121. М. Драгоманів. Козаки', '122. П. Куліш. Листи з хутора', '123. Ф. Сірко. Тарас Шевченко і його думки про громадське житє', '124—126. Тисяча й одна ніч, II', '127. Ш. Сеньобю. Церква і католицькі партії в XIX ст.', '128—129. Лев Толстой. Кавказькі оповідання', '130. Л. Мачаченець. Про шлюб на Україні-Русі в XVI—XVII ст.', '131—132. І. Тургенєв. Кляра Міліч', '133—134. Е. Цекєр. Євгїні', '135—136. І. Франко. Semper tiro poesїи', '137—138. А. Д. Уайт. Розвіт поглядів на вселєнну', '1. Акорди, антологія української поезії від смерті Шевченка до найновіших час під ред. Ів. Франка з ілюстраціями Ю. Панковича, Львівське виданє, по ціні 3 р. 50, 4 р. 15 р.', '2. Забіла. Пісні крив слюхи', '3. А. Кримський. Андрия Лаговський. повість', '4. М. Яцків. Огні горяч', '5. Петербурська Академія Наук в справі знесення заборони українського слова', '6. О. Вишневський. На переломі', '7. С. Томашівський. Володимир Антонович', '8. Задачі статистичного досліджу австрійської України'

Всі видання Видавничої Спілки продає й висилає Книгарня Наукового Товариства імени Шевченка у Львові, ул. Театральна № 1, у Києві Книгарня—„Україна“, ул. Безаконська № 8. Виписувати можна через контору „Літературно-Наукового Вістника“ у Києві, ул. Прорізна № 20.